

Memòria 2022

Institut Borja de
Bioètica

UNIVERSITAT RAMON LLULL

Margarita Bofarull, RSCJ
Presidenta del Patronat
Institut Borja de Bioètica-URL

Presentar una memòria és una bona ocasió per a recordar <que ve del llatí *recordari*, que expressa repetició *re*, i cor *cordis*>. Recordar és tornar a passar pel cor.

Donar un primer cop d'ull a la vida de l'Institut de l'any 2022 és suficient per adonar-se de la gran quantitat de cursos, conferències i taules rodones realitzades, que expressen el gran impacte de l'Institut Borja de Bioètica-URL en el debat bioètic al nostre País i arreu. És gran la nostra aportació en transferència de coneixement en àmbit bioètic.

Quant a l'oferta formativa em plau subratllar que va augmentant el nombre de persones que confien en la nostra oferta docent, depassant aquest any els mil alumnes. El millor són els retorns agraits que ells ens fan, i el seu desig de continuar ampliant coneixements i millorant les seves pràctiques professionals aprofitant la nostra tasca docent i acadèmica.

En l'àmbit de la recerca hem subscrit, entre d'altres, un conveni amb EIT Health per participar en el projecte europeu de <Science4Pandemics> de gamificació per millorar la preparació dels joves front futures pandèmies. A més de continuar amb els serveis d'assessorament, participació en Congressos, etc. habituals l'any 2022 s'ha fet un salt en l'àmbit de la comunicació.

Comptem amb un nou canal <Bioètica&Debat> per a contribuir a una millor i major difusió de la Bioètica en les nostres societats.

Us convido a conèixer més l'IBB i a participar de la nostra vida.

Acabo agraint al personal, col·laboradors, Patrons, amics, i alumnes la seva tasca inestimable que tant contribueix a un món més just i hospitalari.

Contingut

01

02

03

04

05

Docència

- Doctorat, Màster i posgraus
- Cursos de formació continuada
- Cursos In Company
- Docència en col·laboració
- Espai IBB ALUMNI

Recerca

- Línies recerca
- Seminaris actius
- Beques
- Convenis
- Coeditors de Publicacions
- Producció científica
- Biblioteca Digital

Assessorament

- Implementació de l'àmbit ètic
- Comissions o CEAs /CEIs
- Grups de Treball

Transferència de coneixement

- Conferències, cursos i taules rodones
- Webinars
- Jornades

Comunicació

- Web
- Nou Canal *Bioètica & Debat*
- Newsletters
- Xarxes Socials
- Impactes Premsa
- Vida de l'Institut

01

Docència

Al servei d'un món més ètic

Oferta formativa: Màster Universitari en Bioètica

Nou Màster Universitari en Bioètica IBB_UPCO (1r curs acadèmic). Es tracta d'un programa de Màster en Bioètica conjunt amb la Universitat Ramon Llull amb dues modalitats: en línia, coordinada pel **Institut Borja de Bioètica** i semipresencial, coordinada per la **Universitat Pontificia Comillas** (Madrid).

El *nou* Màster Universitari en Bioètica s'ofereix des de la projecció nacional i internacional que, tant la Càtedra de Bioètica de la Universitat Pontificia Comillas com el Institut Borja de Bioètica, tenen en tota Europa i Amèrica Llatina. Són dues institucions pioneres en la recerca, publicació i docència de Bioètica. Després de diversos anys impartint docència universitària en Bioètica, totes dues institucions han vist l'oportunitat de sumar les seves fortaleses per a multiplicar així la qualitat de la proposta formativa: l'enfocament més clínic amb la reflexió més filosòfica i teològica; la relació directa amb els centres sanitaris, els seus professionals i situacions èticament conflictives amb la visió més humanista, jurídica, psicològica, social i cristiana. Creiem que és la fortalesa més gran de la nova proposta formativa, segell de qualitat d'una formació integral, completa, interdisciplinària, plural i social. També creiem que suposarà un enfortiment del sistema universitari espanyol en l'oferta formativa de postgrau en Bioètica, en unir dues titulacions en una, més atractiva per als destinataris i més fort acadèmicament.

Paral·lelament, s'ha realitzat la 14a edició (2n curs acadèmic) del Màster Universitari en Bioètica.

Oferta formativa: Doctorat i postgraus

1 Doctorat

- Doctorat en Salut, Benestar i Bioètica (3 tesis doctorals en curs).

2 Títols d'Expert Universitari

- Títol d'Expert Universitari en Bioètica Aplicada en l'àmbit clínic i assistencial (5a edició i s'ha començat la 6a edició)
- Títol d'Expert Universitari en Ètica Aplicada a l'acció social i psicoeducativa conjuntament amb la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés (4a edició presencial i 2a edició online)

Oferta formativa: cursos d'especialització universitària i formació continuada

3 Cursos de formació continuada

- Curs d'Iniciació en Bioètica (dues convocatòries anuals). El curs bàsic l'objectiu del qual és proporcionar coneixements fonamentals de Bioètica i d'Ètica aplicada a l'acció social i psicoeducativa, els principis bàsics i la metodologia de discussió de casos, les habilitats de comunicació en els professionals de la salut derivats de la pràctica assistencial, o aprofundir en el diàleg bioètic i l'Ètica Aplicada a l'Acció Social i Psicoeducativa són alguns dels objectius del curs.
- Curs aspectes ètics en l'atenció al final de la vida (3a edició)
- **Nou** Curs "Aspectes ètics en l'atenció a la Salut Mental i a la Discapacitat" (1a edició)

In Company

23 Cursos de Bioètica, bàsica o avançada, oferts per a aquelles institucions que ho han sol·licitat

HOSPITAL SANTA CREU I SANT PAU: Formació residents, 4 grups

- CURSOS ÈTICA SOCIAL:
CONSELL COMARCAL LA SELVA,
FUNDACIO NOU CAMÍ
MUTUAM
DEPARTAMENT DRETS SOCIALS. 5 cursos

CONSORCI SANITARI GARRAF
HOSPITAL TERRES DE L'EBRE: 2 edicions
FUNDACIÓ HOSPITAL ASIL DE GRANOLLERS

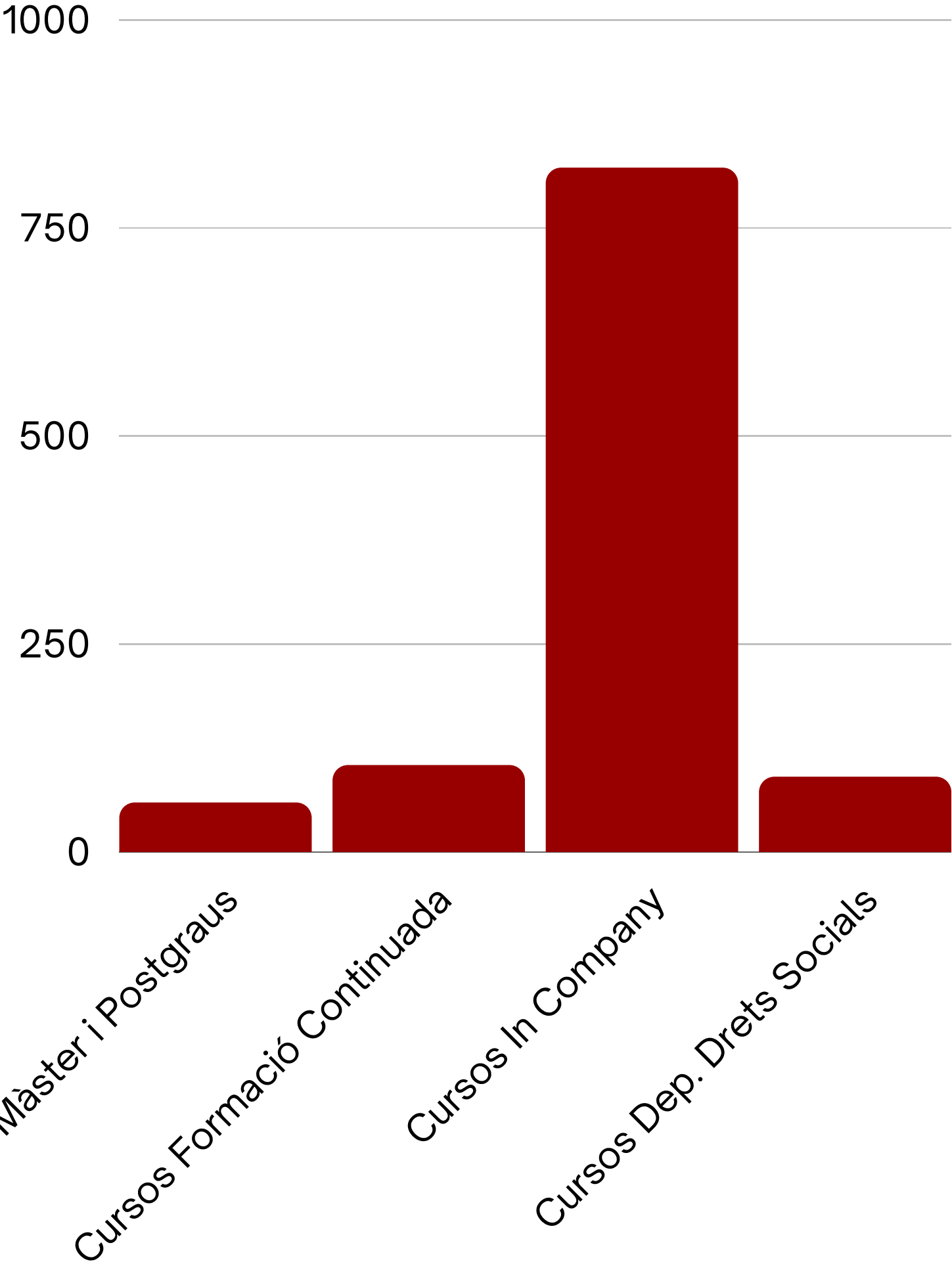
- OHSJD:
CURS BÀSIC: 5 edicions
TALLER DELIBERACIÓ CASOS

CURS BÀSIC BIOÈTICA PER A LES GERMANES HOSPITALÀRIES: 2 edicions
HOSPITAL MOLLET
CENTRES SOCIO-SANITARIS CATÒLICS CATALUNYA: 2 edicions
FUNDACIÓ NOUS CAMINS: 2 edicions
CONSORCI SANITARI TERRASSA: 2 cursos

Docència en col·laboració amb altres institucions acadèmiques

- Magíster Interuniversitari en Bioètica. Universidad del Desarrollo (UDD; Chile) - Institut Borja de Bioètica. S'ofereix en el marc de conveni de col·laboració acadèmica que manté l'IBB amb el Centro de Bioètica de la Facultad de Medicina, Clínica Alemana, Universidad del Desarrollo (Santiago de Chile).
- Curs Intensiu Internacional de Bioètica. Universidad del Desarrollo (UDD; Chile).
- Curs de Postgrau i d'Extensió Universitària Humanització i atenció espiritual en societats plurals. EUI Campus Docent Sant Joan de Déu.
- Màster de Biotecnologia. Institut Químic de Sarrià (IQS) – URL.
- Diploma de Postgrau en Gestió de Serveis Sanitaris. Fundació Universitat de Girona.

Total alumnes: 1075

**Aristos
Campus
Mundus**

Campus
Excel·lència
Internacional

Novetats

S'ha presentat el nou **Títol d'Expert Universitari en Ètica Mediambiental**, juntament amb l'Institut Químic de Sarrià (IQS) i es va realitzar una Classe magistral a càrrec del Dr. Francesc Torralba amb el títol "Ecoètica. Entre l'ansietat i l'esperança" per a difondre-ho.

En preparació a més el curs de formació continuada: **Ètica i Lideratge de les organitzacions sanitàries.**

CLASSE MAGISTRAL EN LÍNIA: Ecoètica. Entre l'ansietat i l'esperança

Francesc Torralba

Filòsofo, teòlego, director de la Càtedra ETHOS-URL y profesor del Institut Borja de Bioètica-URL

Inscripción gratuita

MASTERCLASS ONLINE

Ecoètica. Entre la ansiedad y la esperanza

Martes 22 Noviembre 2022 - 19h

EXPERTO UNIVERSITARIO
EN ÉTICA MEDIAMBIENTAL

Impartido por el Institut Químic de Sarrià
y el Institut Borja de Bioètica

VI UPDATE: Intensiu de actualització en Bioètica

La Jornada va tractar sobre "Els aspectes ètics i legals de la nova Llei de Modificació de la Capacitat".

- Aspectes filosòfics i antropològics a càrrec de Francesc Torralba
- Aspectes legals per Xavier Puigdollers
- Aspectes ètics a càrrec de Josep Ramos

Era necessària una reforma de la Llei? Per què? Quins eren els riscos i les fortaleces? Alguns dels interrogants ètics es van tractar en aquesta jornada.

VI UPDATE INTENSIU D'ACTUALIZACIÓ EN BIOÈTICA

11 MAIG

16:00H A 20:00H

EDIFICI DOCENT DE L'HOSPITAL
SANT JOAN DE DÉU, ESPLUGUES DE LL.
I ONLINE

Institut Borja de
Bioètica

UNIVERSITAT RAMON LLULL

XV Jornada d'acompanyament al Dol i la Malaltia

L'Institut Borja de Bioètica-URL col·labora amb els grups d'Acompanyament al Dol i amb la Facultat de Medicina de la Universitat de Lleida en la realització d'aquesta Jornada anual que té com a objectiu aprofundir en què és la pèrdua, com afecta les persones i adquirir coneixements per a abordar millor el dol, tant en adults com en nens.

En aquesta ocasió es van abordar temes com el suïcidi (quan res té sentit); acompanyar en temps de pandèmia (la gestió emocional dels professionals sanitaris); el dol migratori i el dol dels refugiats (mobilitat urbana).

L'Institut Borja de Bioètica-URL coorganitza les XXXVI Jornades de Bioètica a Lleida

La pandèmia COVID-19 ens ha portat a viure temps excepcionals en tota la societat, i especialment en l'àmbit de la medicina i les professions sanitàries, amb elevada complexitat i incertesa. En aquest context, en medicina s'han hagut de prendre decisions èticament molt difícils.

Amb el lema ***Medicina Digital: de la paraula a les xarxes*** aquestes jornades van reflexionar diferents aspectes sobre les aplicacions ètiques i de salut de la mà d'un grup de reconeguts experts fomentant el diàleg i el debat sobre *Telemedicina en el dia a dia*; *Salut Digital: on estem?*; *Intel·ligència Artificial en Salut*; *E-medicina: Deep learning, deep ethics?*

Les Jornades de Bioètica són organitzades pel **Departament de Cirurgia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Lleida**, conjuntament amb l'**Institut Borja de Bioètica-URL**.

Cafés bioètics

Distrés moral en profesiones sanitarias: concepto y el papel de la ética en su gestión

Moral Distress in Healthcare Professions: Theoretical and Methodological Perspectives

8 de junio Online 15.00h - 19.00h

Concepto de distrés moral (ESP)

15:00h-15:30h Concepto de Distrés Moral. David Lorenzo

15:30h-16:00h Escenarios de distrés moral en pandemia. Montse Esquerda

16:00h-16:30h Discusión primera parte y descanso

Management and prevention of the moral distress (ENG)

16:30h-17:00h *Psychology in the management and prevention of moral distress. Prof. Giulia Lamiani*

17:00h-17:15h *Discussion*

17:15h-18:30h *Ethics in the management of moral distress:*

- *The role of Ethics Committees. Prof. Francesc Torralba*
- *The role of Ethics Training. Prof. David Lorenzo*

18:30h-19:00h *Round table discussion and closing*

Espai IBB ALUMNI

L'espai de trobada d'antics alumnes del Institut Borja de Bioètica-URL.

Els Cafès Bioètics

S'ha continuat amb la nova proposta dels **Cafès Bioètics**, per al col·lectiu IBB ALUMNI, que tant d'èxit va tenir en 2021. En aquestes sessions de trobada i diàleg es debaten temes d'actualitat bioètica al Campus Virtual.

Per a aquest nou **Cafè Bioètic** es va comptar amb la participació de la Universitat de Varese en el tema de debat ***Distrès moral en professions sanitàries: concepte i el paper de l'ètica en la seva gestió.***

02

Recerca

Amb vocació de servei

Recerca: 5 línies principals

1 ÈTICA I GENÈTICA

2 DESENVOLUPAMENT ÈTIC, EMPATIA I "BURNOUT"

3 DECISIONS SOBRE SALUT EN NENS I ADOLESCENTS

4 DILEMES ÈTICS I DISTRÈS MORAL

5 ALTRES PROJECTES

El Grup de Recerca en Bioètica (GIB) aposta per la innovació i l'estudi estructurat en 5 línies principals de recerca

L'Institut Borja de Bioètica-URL participa en el projecte europeu "Science4Pandemics" de gamificació per a millorar la preparació dels joves davant futures pandèmies

El projecte europeu, **Science4Pandemics (S4P)** ha desenvolupat una **plataforma digital per a fomentar l'educació ciutadana** en matèria de **prevenció i gestió de pandèmies**.

Dirigit especialment a la **població adolescent**, el projecte ha utilitzat la **gamificació** i la **intel·ligència artificial (IA)** com a eines principals per a augmentar la comprensió ciutadana en aquest camp.

El projecte educatiu, que està liderat per l'Institut de Recerca Sant Joan de Déu (IRSJD), té una durada de tres anys i compta amb el suport d'EIT Health i inclou diferents institucions d'Espanya, Portugal i Itàlia, com l'Institut Borja de Bioètica-URL.

Science4Pandemics llança dos projectes de Ciència Ciutadana

A més durant el 2022 la plataforma digital **Science4Pandemics** va presentar **dos projectes de ciència ciutadana** perquè els **adolescents d'entre 12 i 17 anys**, així com els seus pares, col·laborin amb el projecte i aportin dades reals a la **recerca participativa sobre vacunes i assajos clínics**.

Science4Pandemics té com a objectiu fomentar l'educació ciutadana entre la població adolescent i alimentar amb dades reals la recerca col·laborativa en pandèmies.

Seminaris de recerca actius

Durant el 2022 el Grup de Recerca en Bioètica (GIB) ha treballat en els següents seminaris de recerca:

- **SEMINARI ÈTICA I GENÈTICA:**
REFÚS DE MATERIAL GENÈTIC EN RECERCA (curs 2021-22)
AUTONOMIA RELACIONAL EN GENÈTICA (curs 2022-23)
- **SEMINARI FINAL DE VIDA:**
OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA INDIVIDUAL (curs 2021-22)
OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA INSTITUCIONAL (curs 2021-22)
CANSAMENT VITAL (curs 2021-22)

Nous convenis de col·laboració

Conveni signat amb EIT Healt

Per al desenvolupament del projecte de recerca “Science4Pandemics”.

Conveni de col·laboració amb FUNDACIÓ BLANQUERNA

Per a establir el desenvolupament d'estratègies de col·laboració en l'àmbit de la recerca, la recerca científica i tècnica i en l'àmbit de la formació teòrica i pràctica dels estudiants, dels professionals i de la població en general.

Beca per a la recerca "Dimant de Visscher"

Nexe Fundació, la Fundació Blanquerna i l'Institut Borja de Bioètica van convocar una Beca "Dimant de Visscher" per a impulsar projectes de recerca que afavoreixin la millora en la qualitat de vida de nens i joves amb pluridiscapacitat i/o de les seves famílies amb una dotació total de 6.000 €.

Les Beques s'atorguen en reconeixement de la trajectòria de Cécile de Visscher, cofundadora i presidenta de Nexe Fundació, per la seva aportació a la millora dels drets dels nens i joves amb pluridiscapacitat i de les seves famílies, i en record a la generositat, solidaritat i lliurament de Carlos Dimant, cofundador de Nexe Fundació, qui sempre li va donar suport i va acompanyar per a fer de Nexe una entitat referent.

Coeditors de Publicacions Acadèmiques

Ramon Llull Journal of Applied Ethics

La **Revista Ramon Llull Journal of Applied Ethics** es una revista acadèmica dedicada a la publicació en obert d'articles originals sobre qualsevol aspecte de l'ètica aplicada. Va ser creada en 2010 i es publica una vegada a l'any per la Càtedra Ethos de la Universitat Ramon Llull conjuntament amb Herder Editorial, i amb la col·laboració de l'Institut Borja de Bioètica-URL. La revista inclou els temes següents: ètica organitzativa, ètica empresarial, Responsabilitat Social Corporativa, ètica professional, bioètica, ecoètica, ètica dels mitjans de comunicació, ètica i noves tecnologies, ètica sanitària, ètica aplicada a l'educació, ètica aplicada al treball social i ètica de la cura.

La **Revista Ramon Llull Journal of Applied Ethics** vol contribuir en el debat actual oferint qualitat i rigor acadèmic.

Producció científica

Articles

7 Articles:

- Esquerda Areste, M. Nuevos modelos asistenciales en pediatría, reflexiones éticas desde el final de una pandemia. *Pediatría Integral*. 2022;26(6): 330-331.
- Esquerda M. La objeción de conciencia en un mundo sanitario complejo, incierto y acelerado. *Labor hospitalaria: organización y pastoral de la salud*. 2022;333: 41-49
- Esquerda, M., Lorenzo, D., Torralba, F. Certainties and uncertainties in genetic information: good ethics starts with good data. *The American Journal of Bioethics*. 2022;22(2): 48-50. DOI: 10.1080/15265161.2021.2013985
- Perelló C, Quintana S, Busquets JM, Esquerda M, Bertran J. Study of the interest on bioethics related topics by scientific societies and society itself. *Ramon Llull Journal of Applied Ethics*. 2022;13(13): 259-285. DOI: 10.34810/rljaev1n13ld398705
- Lorenzo D, Esquerda M, Palau F, Cambra FJ, Grup I. Bioética. Ethics and genomic editing using the Crispr-Cas9 technique: challenges and conflicts. *NanoEthics*. 2022;16(3): 313-321. DOI: 10.1007/s11569-022-00425-y
- Salvador À, Cusí MV, Bossio P, Fàbrega C, Gomes F, Serra A, Garcíá A. Determinants in stakeholder opinions about telemedicine in palliative care: a scoping review. *Telemedicine*. 2022;28(7): 932-941. DOI: 10.1089/tmj.2021.0441
- Yuguero O, Rius N, Soler-González J, Esquerda M. Increase of burnout among emergency department professionals due to emotional exhaustion during the SARS-Cov2 pandemic: Evolution from 2016 to 2021. *Medicine*. 2022;101(47): E31887. DOI: 10.1097/MD.00000000000031887

4 Llibres:

- Esquerda M. *Hablar de la muerte para vivir y morir mejor: Cómo evitar dolor y sufrimiento añadido al final de la vida*. Barcelona: Alienta, 2022. 200 p. ISBN 9788413441498
- Esquerda M. Postigo E, Torralba F. *El poder de las biotecnologías*. Lleida: Milenio, 2022. 96 p. ISBN 9788497439657.
- Esquerda M. Postigo E, Torralba F. *El poder de les biotecnologies*. Lleida: Pagés editors, 2022. 100 p. ISBN 9788413033693.
- VVAA. Bofarull M [ed.]. *La eutanasia: ¿una buena muerte?*. Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica, 2022. 128 p. ISBN 9788491655046

La Biblioteca Digital

El fons documental i bibliogràfic de l'Institut Borja de Bioètica-URL constitueix la biblioteca especialitzada en bioètica més important d'Espanya i una de les millor dotades d'Europa.

Disposa de més de 13.000 volums, una hemeroteca que rep més de dues-centes revistes de periodicitat diversa i internacional, i té un important fons de gairebé vint mil articles seleccionats de les revistes més importants de bioètica.

Biblioteca especialitzada en Bioètica

Oferim la divulgació del coneixement bioètic especialitzat a professionals i a la ciutadania, amb accés i utilització a membres acreditats de CEA's, CEIC's, així com aquelles comissions de treball i grups d'interès que s'acreditin.

El fons documental i bibliogràfic de la Biblioteca i Centre de Documentació especialitzat en Bioètica de l'Institut Borja de Bioètica-URL és una biblioteca única a Catalunya pels seus continguts i diversitat, formant part del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) i de la xarxa de biblioteques universitàries espanyoles (REBIUN), entre altres.

Revistes-e

- AMERICAN JOURNAL OF LAW & MEDICINE
- BIOETHICS PACKAGE
- BIOMEDICAL ENGINEERING
- CAMBRIDGE QUARTERLY OF HEALTHCARE ETHICS
- CHRISTIAN BIOETHICS
- CLINICAL ETHICS
- ENVIRONMENTAL ETHICS
- ETHICS: AN INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL, POLITICAL & LEGAL PHILOSOPHY
- ETHICS & HUMAN RESEARCH
- ETHICS & MEDICINE
- ETHICAL THEORY AND MORAL PRACTICE
- HASTINGS CENTER REPORT
- HEC FORUM
- HUMAN LIFE REVIEW
- ISSUES IN LAW & MEDICINE
- JOURNAL OF BIOETHICAL INQUIRY
- JOURNAL OF MEDICAL ETHICS
- JOURNAL OF RELIGIOUS ETHICS
- MONASH BIOETHICS REVIEW
- PHILOSOPHY AND PUBLIC AFFAIRS
- SCIENCE AND ENGINEERING ETHICS
- THE AMERICAN JOURNAL OF BIOETHICS
- AJOB NEUROSCIENCE
- AJOB EMPIRICAL BIOETHICS
- THE JOURNAL OF CLINICAL ETHICS
- THE JOURNAL OF ETHICS
- THEORETICAL MEDICINE AND BIOETHICS
- KENNEDY INSTITUTE OF ETHICS JOURNAL

L'equip acadèmic de l'IBB va impartir dues comunicacions en el Congrés Anual de l'EACME (European Association of Centres of Medical Ethics) a Varese (Itàlia)

Montserrat Esquerda, directora de l'IBB, va impartir la comunicació ***Ethical issues of the secondary use of genetic data in research*** on es van tractar els principals problemes ètics relacionats amb el consentiment per a garantir que l'individu entén i accepta les condicions de reutilització de les seves dades genètiques, a més de l'anonimat, la confidencialitat, la necessitat de realitzar la recerca i la possibilitat de revocar el consentiment.

La segona comunicació ***The reception of A. MacIntyre's thought in Health Sciences*** a càrrec de David Lorenzo, de l'equip acadèmic, va girar entorn de la figura de Alasdair MacIntyre un dels autors més importants en l'ètica i la filosofia política contemporània. La conferència va tractar sobre la recepció del pensament de A. MacIntyre i els conceptes de "vulnerabilitat", "dependència", "virtut", que més han influït en el camp de les Ciències de la Salut i en l'assistència sanitària.

03

Assessoria

L'esperienza d'un equip multidisciplinari

Implementació de l'àmbit ètic

L'Institut Borja de Bioètica va liderar en 1981 la creació del primer Comitè d'Ètica Assistencial d'Espanya, a l'Hospital Sant Joan de Déu d'Esplugues de Llobregat, del qual forma part encara.

Des de llavors, l'Institut és precursor en la creació i desenvolupament de Comitès d'Ètica Assistencial (CEA), i de Comitès de Recerca Clínica (CEIC) i altres espais de reflexió bioètica a institucions i organismes del sector clínic, psicosocial i/o assistencial als quals dona atenció i suport.

També participa en comissions, comitès assessors i grups de treball de la Universitat Ramon Llull.

Assessoria Atenció Planificació

L'Institut Borja de Bioètica ha participat en dues comissions i comitès assessors o grups de treball:

- Comissió de Recerca en matèries de política científica de la Universitat Ramon Llull
- Comitè d'Ètica de la Recerca de la Universitat Ramon Llull (CER-URL)

I en quatre Comitès d'Ètica Assistencial (CEA) i d'Intervenció Social (CEIS), als quals dona suport i assessorament:

- CEA de l'Hospital Sant Joan de Déu Barcelona
- CEA Hospital Sagrat Cor (Martorell)
- Comitè d'Ètica en Intervenció Social de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu
- CEA Centres SocioSanitaris Catòlics de Catalunya (Barcelona)

El IBB participa en l'informe de *LA UNIÓN*

El 5 de maig es va presentar l'informe de la Unió Catalana d'Hospitals *Implicacions de la COVID-19 sobre l'ètica de les organitzacions*.

L'objectiu ha estat recollir, a partir dels professionals de les organitzacions associades, aquelles vivències que han tibats els valors ètics de les organitzacions sanitàries i socials durant la lluita en primera línia contra la pandèmia. La pandèmia ha portat a la presa de decisions dures en un context inèdit, i ha demostrat la resiliència del sistema sanitari i social alhora que també ha fet evidents les seves mancances o febleses. Amb l'informe s'ha fet un modest, però significatiu treball per a esbrinar les grans tendències en aquesta percepció, recollint experiències, identificant aquells valors que es veien afectats i també detectant la capacitat de reacció del sistema generant bones pràctiques.

Implicacions de la COVID-19 sobre l'ètica de les organitzacions

04 Transferència de coneixement

La participació en el debat bioètic

48 Conferències, cursos i taules rodones

Participació en conferències, cursos i debats més importants

- Salut mental: ¿nueva pandemia?. Fundación Pablo VI.
- Dimarts de Bioètica: Implicacions ètiques del cribatge genètic i diagnòstic prenatal. Societat Catalana de Bioètica en Ciències de la Salut.
- Retos bioéticos para el pediatra, después de una pandemia. Congreso de Actualización en Pediatría AEPap.
- Bioética y personas vulnerables. II Congreso Internacional Bioética en Ciencias de la Salud. Facultad de Enfermería y Podología de la Universidad de Sevilla.
- Comitès d'Ètica Assistencial: origen, característiques i funcions. Jornada Millorant l'atenció als residents: espais de reflexió ètica. Comitè d'Ètica Assistencial. Centres Socio-Sanitaris Catòlics de Catalunya.
- Humanitzar i dignificar el procés d'embaràs i part. Bioètica i Maternitat. Reflexions ètiques derivades de la Pandèmia per SARS-COV-2 "l'atenció sanitària a la maternitat".
- VIII Jornada d'Ètica Assistencial. Salva'm!... o no? Repensant la reanimació cardiopulmonar. Taula de debat: Qui tolerarà una RCP i les seves derivades?
- Resposta a la pandèmia des del sistema de salut balear: els valors ètics implicats i els que s'han vist compromesos. I Jornada del Comitè d'ètica assistencial de les Illes Balears: Mirada ètica sobre la pandèmia i el seu ensenyament.
- Conversaciones difíciles al final de la vida. Hospital Palma-Inca SJD. Orden Hospitalaria San Juan de Dios.
- Curar y cuidar. Cuidar y curar. XVI Jornadas de Atención Espiritual y Religiosa "Resiliencia, espiritualidad y cuidados". Hospital San Rafael Hermanas Hospitalarias.
- Pediatría después de una pandèmia. Reptes ètics. XXVI Reunió Anual de la Societat Catalana de Pediatria.
- Hablar de la muerte para vivir y morir mejor. Els mitjans de comunicació i les cures pal·liatives. Societat Catalano-Balear de Cures Pal·liatives.

Conferències, cursos i taules rodones

- Respecte a l'autonomia de la persona malalta. Com la gestionem els professionals i com l'hauriem de gestionar, des de la perspectiva bioètica? 3a Jornada del Comitè d'Ètica del Consorci Sanitari del Maresme. “El dret a decidir sobre la pròpia salut: reptes ètics”. Consorci Sanitari del Maresme. CSdM Comitè d'Ètica Assistencial
- La prevenció en salut mental, un repte també per a les universitats. 1a Jornada sobre Salut Mental “La salut mental a la universitat”. Universitat Ramon Llull.
- Què és la intimitat de l'ètica de la recerca? Jornada d'Ètica de la Recerca 2022 “Els límits de la intimitat”. Universitat Ramon Llull.
- 1st International Conference “Ethics of Engineering Life”. COVID-19 Pandemic: Lessons Learned. “Medicine changes fast. Medicine changes in the instant: healthcare professionals and COVID-19”.
- Covid-19, un antes y un después en la salud mental de los médicos. VI Jornades Clínicas del PAIME (Programa de Atención Integral al Médico Enfermo). Organización Médica Colegial de España. Fundación para la protección social
- La deliberación bioética desde el paradigma cosmoteándrico de Raimon Panikkar'. Jornada “Bioética y Derecho Penal” En memòria a Gladys Rodríguez de Bello. Instituto de Ciencias Penales – Universidad Central de Venezuela. Cátedra Libre de Derecho y Bioética Dr. Augusto León. Universitas Fundación.
- Parlar de la mort perinatal: Barretes i reptes. I Jornada Mort perinatal i neonatal. Atenció al Dol. Hospital Universitari Arnau de Vilanova Lleida.

Conferències, cursos i taules rodones

- Reflexionando sobre las amenazas. XXXVIII Congreso Sociedad Española de Calidad Asistencial (SECA). Área Temática: Inteligencia Artificial y Big Data.
- Entender y acompañar el duelo en la infancia. 36 Congreso Nacional SEPEAP (Sociedad Española de Pediatría Extrahospitalaria y Atención Primaria).
- Ampliar la mirada de la prevenció del maltractament a la promoció del bon tracte. 2a Jornada El maltractament a les persones grans. Reflexionem sobre el bon tracte i el model de cures.
- Mirades davant la mort. Diferents enfocaments. Programa de Protecció Social del CoMB (PPS). Col·legi de Metges de Barcelona.
- Organizar la enseñanza para humanizar la medicina. De la experiencia a la formación. XXV Congreso Nacional y I Congreso Internacional de la Sociedad Española de Educación Médica (SEDEM).
- Dignitat humana: des del principi fins al final. Jornada ACEB 2022. Associació Catalana d'Estudis Bioètics (ACEB).
- Burnout, erosión ética y empática. Vocación sanitaria. Jornada interuniversitària de Bioètica y Salud "El sanitario herido: problemas bioéticos de la situación actual de los sanitarios". Cátedra de Bioética de Comillas.
- Planificación de decisiones anticipadas, un reto para la ética en la relación asistencial . III Jornada de Bioética Amavir. Cuidamos la Vida, Cuidamos los valores. Una visión ética desde la atención sociosanitària. AMAVIR, RESIDENCIAS PARA MAYORES. Comité de Bioética Asistencial.

L'Institut Borja de Bioètica-URL organitza el V Memorial Francesc Abel i gradua les promocions del màster i del títol d'expert universitari

L'Institut Borja de Bioètica -URL va organitzar el V Memorial Francesc Abel en honor de qui va ser president i fundador, el Dr. Francesc Abel Fabre, SJ

El dijous 22 de setembre va tenir lloc, a l'auditori de SJD Pediatric Cancer Center Barcelona, l'acte de graduació de la 12a i 13a promocions del Màster Universitari en Bioètica i de la 4a i 5a promocions de l'Expert Universitari en Bioètica Aplicada en l'àmbit clínic i assistencial.

Va obrir l'acte **Josep M. Garrell**, rector de la URL, acompanyat de **Margarita Bofarull RSCJ**, presidenta del Patronat de l'IBB, i de Montserrat Esquerda, directora. **Antoni Trilla**, epidemiòleg, padrí de les promocions, va situar la seva conferència magistral *Ètica enmig d'una pandèmia* en el marc d'un hospital narrant l'evolució de la pandèmia, i la necessitat d'actuar davant la dosi d'incertesa que tenien i la sobrecàrrega dels professionals i del sistema sanitari.

05 Comunicació

La comunicació com a valor

Nou canal "Bioètica & Debat" **Parlem de Bioètica: passat,** **present i futur**

En 10 de novembre de 2022 es va presentar el nou canal **Bioètica & Debat** de l'Institut Borja de Bioètica.

Aquesta iniciativa va néixer amb un objectiu clar: posar la Bioètica a l'abast de tothom i promoure la reflexió i la discussió dels temes vinculats a la bioètica, des de les seves diverses manifestacions: clínica, legal, ecològica, filosòfica, etc.

Esperem contribuir a una major i millor difusió de la Bioètica!

Retos bioéticos

Autonomía como desafío

Artículo

La planificación de decisiones anticipadas en salud mental y adicciones

Caso Práctico

Rechazo al tratamiento

Cine

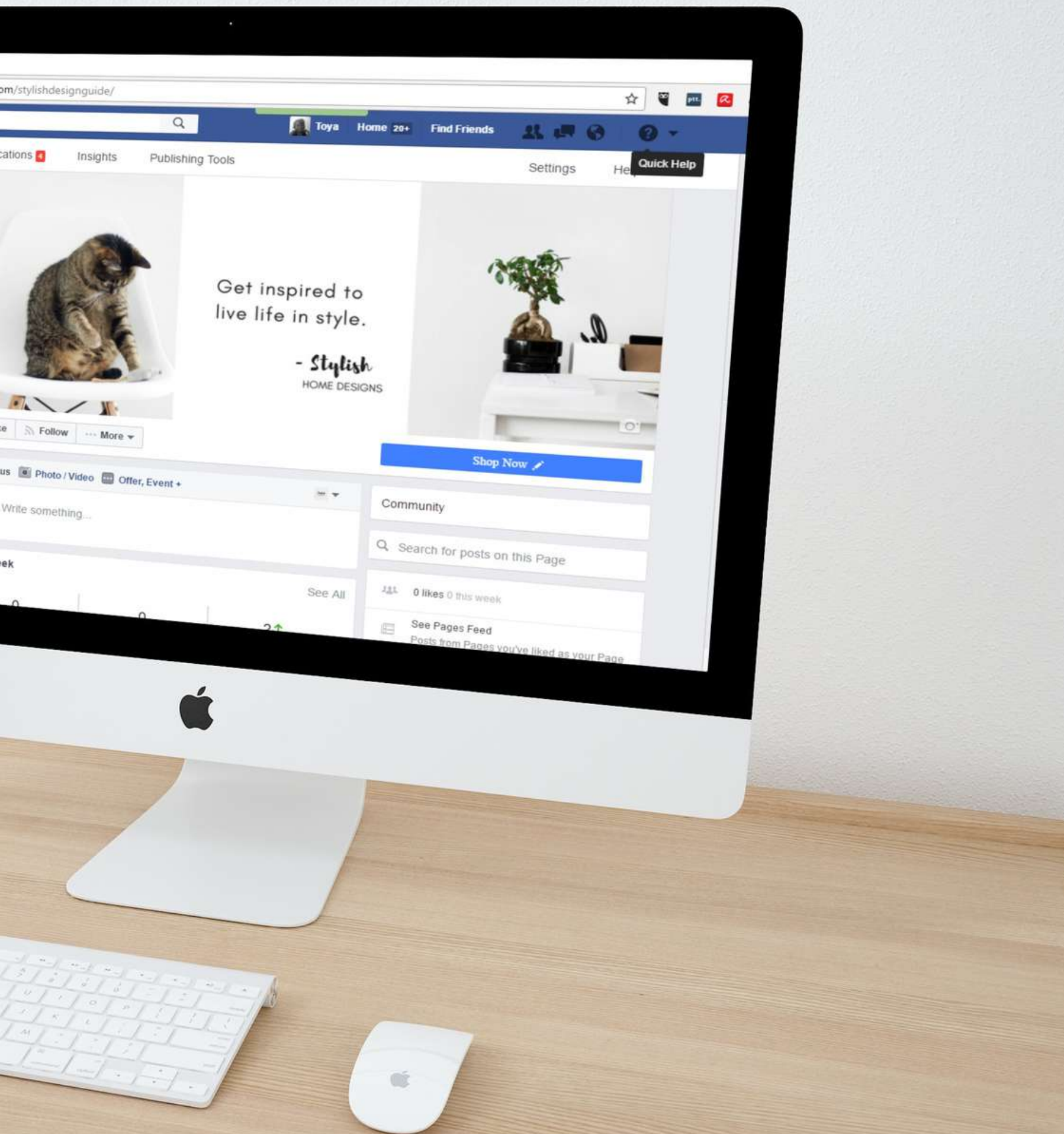
Cuidando lo artificial. Un amigo para Frank

Parlem de Bioètica: passat, present i futur

El **Canal Bioètica & Debat** ofereix una gran varietat de contingut relacionat amb la bioètica, ètica clínica, ètica mediambiental, final de vida, i ètica de la recerca.

El canal compta amb articles de reflexió ja publicats en la nostra revista *Bioètica & debat*, uns altres que l'equip acadèmic de l'IBB ha publicat en revistes acadèmiques especialitzades i altres mitjans, i també s'incorporaran alguns de nova creació. Comptem amb recursos de format diferent: recomanacions de llibres, entrevistes, casos pràctics i comentaris de pel·lícules.

El canal s'actualitza cada dijous, tant en català com en castellà, per a una major difusió i arribar a un públic més ampli es comparteix en xarxes socials per a generar impacte.

Xarxes Socials

Newsletters enviades: 10

Facebook
nº total de seguidors 1328
(183 més)

Twitter
nº total de seguidors 3572
(224 més)

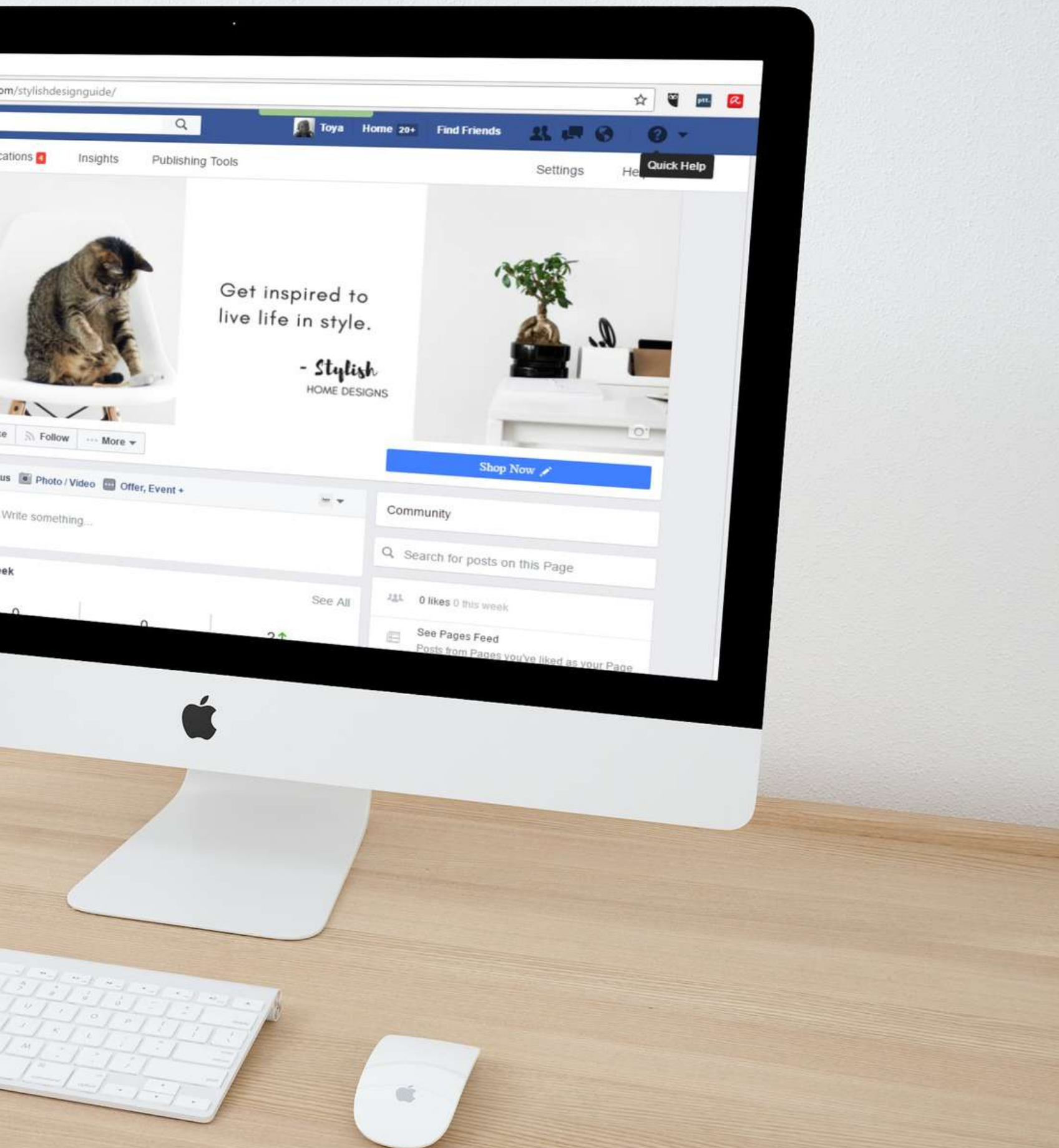

YouTube
2 vídeos pujats al canal

NOU. En 15/11/2022 es va obrir el perfil de Linkedin.

Impactes premsa

Els matins TV3

@elsmatins

● @montse_esquerda: "Hi ha un consens en moltes famílies ètiques que conflueixen en el mateix punt, es considera immoral per les condicions estructurals que fan que una dona no sigui lliure. Hi ha debat en com es gestiona quan s'ha fet".

#ElsMatinsTV3

tv3.video/EM25Mar22

[Traducir Tweet](#)

TV3 "Els matins" 25-03-2022

Impactes premsa

«Hablar de la muerte nos ayuda a valorar el tiempo»

La médica y psicóloga Montse Esquerda publica 'Hablar de la muerte para vivir y morir mejor', un libro en el que indaga en la importancia de hablar de estos temas que son considerados tabúes

ABC 06-05-2022

Montse Esquerda

Pediatra, psicóloga, experta en acompañamiento del duelo y autora de 'Hablar de la muerte para vivir y morir mejor'

La muerte es muchas veces un tema tabú, del que no se habla. La pediatra y psicóloga experta en duelo Montse Esquerda propone recuperar la muerte como tema de conversación para que vivamos y muramos mejor.

“Acostumbramos muy a menudo a preocuparnos muchísimo por cosas que pasado mañana no tendrán mucha importancia. Hablar de la muerte, tener presente el final, nos resitúa continuamente, nos hace tener claro lo que es más y menos importante”

WEB CONSULTAS Revista de Salud y Bienestar 11-05-2022

TEDXLLEIDASALON 18-02-2022

Impactes premsa

16/6/23, 14:17

Trasplantaments, porcs i bioètica - Montserrat Esquerda

AVUI PARLEM DE COLLBONI FERROVIAL I CATALUNYA EL TORERO VICEPRESIDENT ERC REMODELA EL PARTIT NOUS

Montserrat Esquerda

SEGUINT

15/01/2022

Trasplantaments, porcs i bioètica

3 min

Trasplantaments, porcs i bioètica GETTY

Fa pocs dies ens arribava la notícia que s'havia portat a terme un xenotrasplantament cardíac amb un òrgan procedent d'un porc genèticament modificat. Hi ha titulars que cal llegir-los amb calma i uns quants cops per poder entendre què ens estan dient. El Sr. Bennett, un home de 57 anys amb una malaltia cardíaca terminal, que

https://www.ara.cat/opinio/trasplantaments-porce-bioetica_120_4241358.html

ARA 15-01-2022

1/4

Entendre-hi + El dret i la bioètica

A propòsit del 'pistoler de Tarragona'. Repensar l'eutanàsia

No és evident que aquest dret individual prevalgui sempre sobre el dret de les víctimes. S'ha obert un debat jurídic i bioètic, argumenten en aquest article set membres de l'Institut Borja de Bioètica.

El 14 de desembre del 2021, Marín Eugén Sabau, conegut després com el pistoler de Tarragona, va irrompre a la seva antiga feina, de la qual havia estat acomiadat, i va ferir tres excompañys. Posteriorment els Mossos d'Esquadra el van poder detenir en una masia propera a l'Alfama (Tarragona). En aquest operatiu un dels Mossos va resultar ferit i Sabau va rebre un impacte de bala que el va deixar tetraplègic. Poc després va demanar que se li aplicés l'eutanàsia, fet al qual s'oposaven els quatre ferits.

La Comissió de Garanties del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya va donar el seu aval a la mort assistida de Sabau. Tant el jutge de primera instància com l'Audiència Provincial van determinar que «preponderava el dret a la dignitat i a la integritat física» de l'investigat, en lloc del dret a una tutela judicial efectiva dels afectats. El Tribunal Constitucional va confirmar la sentència. El 23 d'agost del 2022 se li va aplicar l'eutanàsia a l'hospital Penitenciari de Terrassa. Amb la mort de l'acusat, que no va mostrar penediment en cap moment, es va extinguir la seva responsabilitat penal (article 130.1 del Codi Penal). També s'extingia una eventual responsabilitat civil –que comprèn la restitució, la reparació del mal i la indemnització dels perjudicis materials i morals (art. 110 del Codi Penal)–, ja que va lligada a l'existència de responsabilitat criminal (art. 116 del Codi Penal i art. 100 de la llei d'enjudiciament criminal).

AUTONOMIA EN LA PRESA DE DECISIÓ

Ens trobem en un cas en què entren en conflicte, d'una banda, el dret d'una persona major d'edat a demanar l'eutanàsia en les condicions fixades en la llei orgànica 3/2021, de 24 de març, de regulació de l'eutanàsia, i d'altra banda, el dret de les víctimes d'unes lesions a obtenir el dret a la tutela judicial efectiva, en el seu vessant d'accés a un procediment penal i al dictat d'una resolució motivada de fons (article 24 de la Constitució espanyola).

No resulta clar ni evident que un dret individual –solicitar l'eutanàsia– hagi de prevaler en

qualsevol cas sobre un dret col·lectiu de les víctimes –a un eventual rescabament dels perjudicis físics i morals–, més encara quan hom pot pensar que l'exercici del dret a sol·licitar l'eutanàsia pot tenir per finalitat, tot i que indirecta, eludir intencionadament i precisament el procediment penal. Hi pot haver supòsits en els quals el dret individual de sol·licitar l'eutanàsia hagi de cedir davant drets col·lectius.

Cal valorar també els supòsits que, per les seves circumstàncies, poden posar en entredit la competència d'una persona per prestar el consentiment a una petició d'eutanàsia.

En aquest cas ens vam preguntar si el sol·licitant de l'eutanàsia era plenament competent o bé volia emprar aquesta ajuda a morir per evitar assumir les responsabilitats civils i penals que, en cas de ser sentenciat com a culpable pel jutge, hauria

d'acomplir. En aquest sentit, considerem que la comissió que ha de garantir aquesta autonomia, en la presa de decisió, no va ser prou prudent, ni ponderada, atesa la situació vital de la persona interessada.

Si tenim en compte els criteris que esgrimeixen Beauchamp i Childress en la seva coneguda obra, *Principios éticos de la biomedicina* (1979), les condicions bàsiques perquè una persona pugui exercir, plenament, l'autonomia són: ser correctament informat, comprendre la informació que se li brinda, absència de coaccions internes i absència de coaccions externes.

Podem discutir que en el cas que ens ocupa es donessin realment aquestes condicions, especialment les darreres. El fet que la persona sol·licitadora de l'eutanàsia estigués pendent d'un judici per un suposat delictes de sang es podria entendre com una coacció externa que afectava el seu

procés de presa de decisions, i que li va restar competència per exercir l'autonomia. Així mateix, la possibilitat d'evitar un judici podria ésser una potent coacció interna. Ens demanem també si l'autonomia és un dret superior, o si bé està limitat per no lesionar els drets de terceres persones i de la societat.

Les víctimes, que han sofert els efectes del delictes de sang, tenen dret a un judici just i a un rescabament material i moral si es demostra que Sabau era culpable. Mentre no se celebri el judici i no s'hagués dictat sentència, el sol·licitant de l'eutanàsia era innocent i tenia dret a un judici just, però en cas de ser dictat culpable de delictes de sang tenia un deure amb l'Estat i amb les víctimes.

A l'aplicar l'eutanàsia a Sabau, s'ha impedit rescabament material, psicològicament i moralment les víctimes, amb la qual cosa s'ha vulnerat un dret que tenen.

Amés a més, el fet que no tingui lloc el rescabament psicològic i moral, sense haver mostrat penediment ni demanat perdó, pot afectar negativament el procés de perdua i dol que pateixen les víctimes, i pot incrementar el patiment i fer més complex el procés de recuperació.

REPARACIÓ AD HOC

Una possible reparació ad hoc podria ser la indemnització de les víctimes amb càrrec a un fons de l'Estat, una vegada feta i tramitada una petició administrativa, però en aquest cas, de nou, una decisió individual té un impacte en l'àmbit públic, ja que la indemnització provindria de fons comuns.

El filòsof H. T. Engelhardt, defensor de l'eutanàsia i del suïcidi assistit, explica que a l'Estat no més li resta una possibilitat d'intervenció per no autoritzar l'eutanàsia i és precisament la d'obligar l'individu que la sol·licita a complir els contractes o obligacions als quals s'ha compromès. Des del punt de vista jurídic un supòsit com aquest obre el debat de si es podrien introduir ex lege excepcions al dret individual a la sol·licitud d'eutanàsia en determinades circumstàncies. Estratègia d'excepcions que hauria de contemplar el mateix text legal que haurien d'estar expressament regulades.

Resulta sostenible defensar que una persona no és competent per prestar un consentiment lliure –com demana l'art. 5 de la llei orgànica 3/2021, de 24 de març, de regulació de l'eutanàsia– quan es troba ja sotmesa en un procediment penal ja iniciat, del qual es podria derivar, molt probablement, una pena pecuniària o privativa de llibertat i, per tant, haver d'afrontar la indemnització dels perjudicis físics i morals de les víctimes.

Seria desitjable obrir el debat jurídic i bioètic sobre l'abast de la competència del consentiment a l'eutanàsia, i sobre factors limitants de l'eutanàsia mateixa. ■

■ Filmen aquest article Margarita Bofarull, Xavier Abel, Francesc Torralba, Miquel Martí, Merob Lajara, Joan Bertran, Montse Esquerda. Institut Borja de Bioètica-URL.

El vigilant de seguretat que va disparar sobre els seus companys.

1/4

elPeriódico 15-11-2022

Vida de l'Institut

El Papa Francesc nomena M. Bofarull membre del Consell directiu de la Pontifícia Acadèmia per a la Vida

El Papa va nomenar a Margarita Bofarull RSCJ, presidenta del Patronat de l'IBB, **membre del Consell directiu de la Pontifícia Acadèmia per a la Vida** l'objectiu principal de la qual és estudiar els principals problemes de biomedicina i dret, relatius a la promoció i a la defensa de la vida, sobretot, en la relació directa que tenen amb la moral cristiana i les directives del Magisteri de l'Església.

Vida de l'Institut

Publicació del llibre "Hablar de la muerte para vivir y morir mejor"

El dijous 7 abril de 2022 va tenir lloc en l'Acadèmia Mariana de Lleida la presentació del llibre de Montserrat Esquerda, directora de l'Institut Borja de Bioètica, ***Hablar de la muerte para vivir y morir mejor. Como evitar dolor y sufrimiento añadido al final de la vida.***

Montserrat Esquerda va assenyalar que la Medicina s'ha bolcat a curar, oblidant que un dels seus objectius primordials hauria de ser intentar una mort en pau i pal·liar el sofriment que l'acompanya. Aquest llibre ens recorda la importància de tenir present la nostra finitud, no sols en la nostra esfera personal sinó en les nostres relacions amb els altres perquè l'absència de converses sobre aquest tema en la vida quotidiana o quan apareix una malaltia greu en un familiar, la desaparició dels nens en els rituals de comiat i vetlles i la falta de preparació provoquen que visquem amb major estrès la inevitable experiència de la mort.

Vida de l'Institut

L'any 2022 es van incorporar dos nous vocals en el Patronat:

- María Pilar Núñez Cubero. Mèdica ginecòloga, obstetra
- Miguel Angel Campo Guerr. Advocat i Notari

També hi ha hagut dues noves incorporacions en l'equip acadèmic:

- Mercè Lajara García. Llicenciada en Biologia per la UB i doctora en Filosofia per la URL.
- Jesús Pineda Sánchez. Metge pediatra. Adjunt del Servei de Pediatria del Parc Sanitari Sant Joan de Deu. President CEIC en Fundació Sant Joan de Déu

I tres persones de Xile amb beca de passantia en l'Institut que durant la seva estada van tenir l'oportunitat de submergir-se en un entorn acadèmic i de recerca especialitzat, amb accés a recursos i experts en bioètica que els van permetre ampliar els seus coneixements i habilitats en aquesta disciplina podent participar en seminaris i tallers dirigits pels professors de l'Institut.

A més es va realitzar una trobada de tot l'equip docent i PAS, conjuntament amb el Patronat, en petits grups de treball, amb l'objectiu de trobar sinergies que ajudin a establir quines són les febleses, amenaces, fortaleeses i oportunitats que té l'Institut.

Informació Econòmica

Informació econòmica i financera que es posa a la disposició del Patronat:

- Anualment: Comptes Anuals de l'Entitat
- Anualment: Pressupost de l'Entitat
- Qualsevol altre tipus d'informació que es consideri rellevant i oportú el seu coneixement per part del Patronat

Contacte

c/Santa Rosa 6
08950 Esplugues Ll. (Barcelona)

Web

www.iborjabioetica.url.edu

Telèfon

+34 93 600 61 06

Email

bioetica@ibb.url.edu